

Kako se sankcionira rodno uvjetovano nasilje u Hrvatskoj: iskustva iz sudnice

Habunek, Kristina

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:274680>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-22**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR ZA JAVNU UPRAVU I JAVNE FINACIJE

Kristina Habunek

**KAKO SE SANKCIONIRA RODNO UVJETOVANO NASILJE U
HRVATSKOJ: ISKUSTVA IZ SUDNICE**

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Antonija Petričušić

Zagreb, 2023. godine

Sadržaj

1. Uvod.....	4
2. Rodno uvjetovano nasilje: od „to vam je tako u braku“ do priznavanja rodno uvjetovanog nasilja kao društvenog problema.....	7
4. Istanbulska konvencija: međunarodnopravni instrument za sprečavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji	16
5. Hrvatski zakonski okvir za sprečavanje i borbu protiv rodno utemeljenog nasilja.....	20
6. Kako sudovi sankcioniraju rodno uvjetovano nasilje – primjeri iz prakse	25
7. Zaključak.....	29
Izvori	31

Sažetak:

U ovom završnom radu obrađuje kako se o problemu rodno uvjetovanog nasilja pristupa u praksi hrvatskih sudova. Budući da imam neposredno iskustvo rada iz sudnice, jer radim kao zapisničarka na Općinskom sudu u Velikoj Gorici, na Prekršajnom odjelu, imala sam priliku svjedočiti mnogim raspravama na kojima su se utvrđivale okolnosti počinjenja nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, kako na prekršajnom odjelu tako i na kaznenom.

Cilj ovoga rada je ukazati na to da rodno uvjetovano nasilje i nasilje u obitelji ostavljaju teške posljedice na cjelokupnu obitelj, te da se prikaže koliko je rodno uvjetovano nasilje veliki problem u društvu, a institucije javne vlasti još nisu osmislile dobre mehanizme za kažnjavanje i sprečavanje rodno uvjetovanog nasilja i nasilja u obitelji. U ovom radu ističem važnost dosad najučinkovitijeg, najsnažnijeg i najsveobuhvatnijeg alata za sprečavanje i suzbijanje cijelog niza oblika nasilja nad ženama i nasilja u obitelji na europskoj razini: Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji („Istanbulska konvencija”).

Ključne riječi: *rodno uvjetovano nasilje, nasilje u obitelji, zakonske mjere za zaštitu žrtava nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, Istanbulska konvencija, sudska praksa*

Abstract:

This final paper deals with how the problem of gender-based violence is approached in the practice of Croatian courts. Since I have direct experience of working in the courtroom, because I work as a recorder in the Misdemeanor Department at the Municipal Court in Velika Gorica, I had the opportunity to witness many hearings where the circumstances of committing gender-based violence and domestic violence were determined, both in the misdemeanor department and in the criminal department.

The aim of this work is to point out that gender-based violence and domestic violence leave serious consequences for the entire family, and to show how gender-based violence is a big problem in society, and that public authorities have not yet devised good mechanisms for punishing and preventing gender-based violence. In this paper, I highlight the importance of the most effective, strongest and most comprehensive tool for preventing and combating a whole range of forms of violence against women and domestic violence at the European level: the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Istanbul Convention).

Keywords: gender-based violence, domestic violence, legal measures to protect victims of violence against women and domestic violence, Istanbul Convention, judicial practice

Izjava o izvornosti

Ja, Kristina Habunek pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivo autorica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ovime potvrđujem da sam osobno napisala rad Kako se sankcionira rodno uvjetovano nasilje u Hrvatskoj: iskustva iz sudnice i da sam njegov autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (bilo da su u pitanju mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni ili popularni članci) u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime:

Kristina Habunek ,v.r.

Datum: 10. rujna 2023. godine

1. Uvod

Rodno uvjetovano nasilje definira se kao nasilje koje je usmjereno prema osobi zbog njenog spola, roda, a to su najčešće žene i djevojčice koje trpe neke od oblika nasilja od strane svojih partnera, očeva, braće i drugih muškaraca. Temelji se na rodnoj neravnopravnosti, te predstavlja kršenje prava žena. Rodno uvjetovano nasilje može utjecati na kršenje mnogih ljudskih prava, poput prava na ljudsko dostojanstvo, prava na život, prava na integritet osobe, zabrane mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja, prava na slobodu i sigurnost, pravo na slobodu od diskriminacije, među ostalim na temelju spola, te prava na djelotvoran pravni lijek i na pošteno suđenje.

Izraz rodno utemeljeno nasilje koristi Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, poznatijoj kao Istanbulska konvencija, i odnosi se na nasilje koje je usmjereno protiv osobe na temelju roda te osobe ili nasilje koje nerazmjerno pogađa osobu određenog roda.¹

Ono je rezultat nejednakih odnosa moći na temelju razlika između žena i muškaraca koji vode do podređenog statusa žene i u privatnoj i u javnoj sferi. Ova vrsta nasilja duboko je ukorijenjena u svim društvenim i kulturnim strukturama, normama i vrijednostima koje vladaju društvom te se obično nastavlja zahvaljujući nekim kulturama koje šute, te mnogim poricanjima od strane same žrtve. Rodno utemeljeno nasilje poprima mnogo oblika, uključujući djela ili propuste počinjene s namjerom da izazovu ili za koje je vjerojatno da će izazvati smrt ili fizičku, spolnu, psihičku ili gospodarsku štetu ili patnju žena, prijetnje takvim djelima, uznemiravanje, prisilu ili namjerno oduzimanje slobode, bilo da se pojavljuju u javnom ili privatnom životu. Nasilje nad ženama često se manifestira i kao “nasilje u obitelji”, kojeg Istanbulska konvencija definira kao „sva djela tjelesnog, seksualnog, psihičkog ili ekonomskog nasilja koja se događaju u obitelji ili kućanstvu ili između bivših ili sadašnjih bračnih drugova ili partnera, neovisno o tome dijeli li počinitelj ili je dijelio isto prebivalište sa žrtvom.“²

Rodno utemeljeno nasilje kompleksna je pojava i zasigurno jedna od najosjetljivijih tema za koju postoji opća društvena osuda i javni interes da ga se sankcionira i sprečava, ali se

¹ Članak 3. Istanbulske konvencije. Vidi Zakon o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Narodne novine - Međunarodni ugovori, br. 3/18).²
Članak 3. Istanbulske konvencije.

ipak o njemu još uvijek nerado govori, često se prikriva, prešućuje ili mu se umanjuje važnost. Nasilje u obitelji nema jednostavno shvatljive niti lako mjerljive uzroke nastanka, nije

svojevremeno određenom društvenom sloju, spolu ili stupnju obrazovanja. Objedinjuje široki spektar pojava, osim fizičkog, seksualnog, ekonomskog i psihičkog nasilja među partnerima, ponajviše žena, podrazumijeva i nasilje nad djecom, starijim i nemoćnim osobama te osobama s posebnim potrebama. Ostavlja dalekosežne emocionalne posljedice i nerijetko rađa novim nasiljem, ostavljajući za sobom teške psihološke traume, te samim time stvarajući začarani krug.

Koliko je rodno uvjetovano nasilje relevantno možemo zaključiti po tome što je od početka 2023. godine pa do „danas 6 žena izgubilo život²“ zbog rodno uvjetovanog nasilja, da je zbog snažnog porasta rodno utemeljenog nasilja, pogotovo u vrijeme pandemije, naša zemlja bilježila porast za 30 posto, a „statistika je posebno poražavajuća kada je riječ o femicidu. Samo je prošle godine u Hrvatskoj zabilježeno ukupno 40 ubojstava, a od toga su od 14 slučajeva bile žene“³. S obzirom da je početak 2022. godine vrlo loše krenuo, sa čak tri smrtna slučaja u roku od 40 dana, pravobraniteljica za ravnopravnost spolova Višnja Ljubičić podržala je akciju „Milijarda ustaje“, globalna kampanja protiv nasilja nad ženama i djevojčicama koja se 13. veljače održala na zagrebačkom trgu, te nastavila sa svojim upozorenjima o širokom društvenom problemu u svim gradovima Hrvatske. Zbog toga je ova tema vrlo bitna sociolozima kao opći, mogli bismo reći makro društveni problem koji se svakodnevno javlja na globalnoj razini, bilo da je riječ o nasilju nad djecom, suprugom ili supruzi. Svaka treća žena u Europi doživjela je neku vrstu nasilja od strane svoga partnera, a oko 50 žena tjedno izgubi život zbog obiteljskog nasilja, a čak 75% pripadnica ženskog spola susrelo se sa seksualnim uznemiravanjem na radnome mjestu. To su trenutno podaci iz 2014. godine, a pandemija Covid-19 veoma je pogoršala situaciju u cijeloj Europi, te su iz Europskog parlamenta zastupnici poručili kako hitno treba djelovati, žele vidjeti hrabre mjere protiv rodno uvjetovanog nasilja,

² Vesić, V., *Hrvatska je na trećem mjestu u EU po broju femicida. Samo u zadnja dva desetljeća ubijeno preko četiri stotine žena*, Novi list, 4. rujna 2023. godine, dostupno na:

<https://www.novolist.hr/novosti/hrvatska/hrvatska-je-na-trecem-mjestu-u-eu-u-po-broju-femicida-samo-uzadnja-dva-desetljeća-ubijeno-preko-cetiri-stotine-zena/> (01. rujna 2023)

³ Blažinović Grgić J., *Femicid kao najekstremniji oblik rodno uvjetovanog nasilja*, IUS-INFO, 18. veljače 2022. godine, dostupno na <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/femicid-kao-najekstremniji-oblik-rodnouvjetovanog-nasilja-49552> (30. lipnja 2022.)

ne samo u pogledu zakonodavstva, već smatraju kako bi se trebalo više ulagati u skloništa za žene, u realizaciju zakona te u feminističko obrazovanje. U ovom radu prvenstveno prikazujem kako sudovi oživotvoruju normativna rješenja sadržana u zakonskim odredbama koje propisuju kažnjavanje rodno uvjetovanog nasilja. Metode koje sam koristiti u pripremi ovog rada su promatranje te korištenje postojećih izvora podataka. Na početku rada definirat ću rodno

uvjetovano nasilje. Navest ću uzroke zbog kojih dolazi do pojave obiteljskog nasilja. U drugom poglavlju sam detaljnije opisala izvore međunarodnog prava koje propisuju prava žena i sankcioniranje rodno uvjetovano nasilje, propisujući obveze kojih bi se sve države članice trebale pridržavati te uskladiti svoje zakonodavne okvire kako bi se poboljšala prava žrtva i kako bi žrtve nasilja mogle steći povjerenje u cjelokupni zakonodavni okvir i institucije. Zatim analiziram hrvatsko zakonodavstvo koje sankcionira nasilje u obitelji, a to su Prekršajni zakon, Kazneni zakon i Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji. Tu navodim mjere koje štite žrtvu od obiteljskog nasilja, te na kraju navodim primjere iz sudske prakse, gdje se vide nedostaci u izricanju prekršajnih i kaznenih sankcija kod počinitelja nasilja u obitelji i rodno uvjetovanog nasilja.

Istraživačke metode korištene u izradi ovog rada su promatranje i metoda korištenja postojećih izvora podataka. Promatranje je istraživačka metoda gdje se ljudsko ponašanje promatra u svakodnevnom, realnim, životnim okolnostima. Pritom se ponašanje odvija spontano, kao da istraživanja nema, a promatrač pri tom radi bilješke o opaženom, te ih razlikuje od interpretacije. Promatranje je metoda vrlo učinkovita onda kada nemamo teoriju o nekom fenomenu, ili nemamo jasnih istraživačkih rezultata koji bi nam bile od jasne koristi, kod istraživanja na terenu mogu nam jasno pomoći da sami stvorimo teoriju o nečemu i lakše dođemo do nekog zaključka. Broj ljudi koje možemo promatrati nam je ograničen, tj. možemo promatrati samo određenu grupu ljudi. Postoje dva osnovna tipa promatranja, a to su sa sudjelovanjem gdje promatrač aktivno sudjeluje u svim aktivnostima određene skupine ljudi koju promatra, te se unutar podjele stvara dva tipa podjele sa sudjelovanjem: kada skupina ljudi zna da je među njima istraživač te kada im je on nepoznat. Postavlja se pitanje koliko će zaista biti učinkovito promatranje određene grupe ako oni znaju da su promatrani, odnosno da je istraživač među njima. Javlja se sumnja da bi mogli promijeniti svoje ponašanje, te rezultati istraživanja ne bi bili toliko učinkoviti koliko bi bili da se sve odvija spontano, odnosno da grupa ljudi ne zna da su promatrani. Drugi tip promatranja koje razlikujemo je promatranje bez

sudjelovanja, gdje je promatrač odvojen od objekta promatranja te nema nikakvoga kontakta sa grupom ljudi koju promatra, te promatrani ne znaju da ih se „snima“. Primjer tome je upotreba jednosmjernog stakla u policijskim postajama prilikom ispitivanja, te pri tom ispitivani ne zna da ga se promatra. S obzirom da sam zaposlenica na Općinskom sudu, te svakodnevno svjedočim sudskoj praksi sankcioniranja rodno uvjetovanog nasilja, odabrala sam način promatranja sa sudjelovanjem za jednu od metoda koje sam koristila u ovome radu. Grupa ljudi koju sam opažala su suci koji će ostati anonimni u mom radu, te ću njihove odluke, presude i način rada jasnije razraditi u ovom radu.

Metoda korištenja postojećih izvora podataka;

U sociologiji se vrlo često prikupljaju podaci koji su raspoloživi, a potrebni su u razne svrhe, kako u svijetu tako i kod nas. U svrhu toga provode se razne ankete koje se pohranjuju, a autori istih nakon određenog razdoblja svoje podatke i radove čine dostupnima drugim istraživačima radi provođenja ili nastavka novog istraživanja. Autori nikada ne iscrpe do kraja mogućnost analize te ih drugi istraživači mogu nastaviti sa analizama starih podataka kako bi rasvijetlili probleme novih strana. Kod korištenja postojećih podataka ističu se dvije sociološke metode, a to su analiza sadržaja i komparativno-povijesna metoda. Ja sam u ovom diplomskog radu koristila analizu sadržaja koja predstavlja metodu analize postojećih materijala. U konkretnom radu analizirala sam sudsku praksu, te kako se sankcioniraju počinitelji obiteljskog nasilja. Analiza sadržaja otkriva poruke koje se prenose putem sredstava komunikacije. Ona se danas sve više koristi i za analizu poruka koje se odašilju putem novih sredstava komunikacije. Danas je upravo internet povlašteno mjesto za prenošenje stavova koji itekako utječu na društveni život.

2. Rodno uvjetovano nasilje: od „to vam je tako u braku“ do priznavanja rodno uvjetovanog nasilja kao društvenog problema

„To vam je tako u braku. U tim bračnim, osobnim i obiteljskim odnosima, to je dinamika u koju ne mogu ulaziti. Žena vjerojatno ima svoje razloge. To je obitelj.“ komentirala je tadašnja ministrica demografije, obitelji, mladih i socijalnih politika Nada Murganić povlačenje optužbi Mare Tomašević, žrtve nasilja u obitelji, protiv njenog supruga, požeško-slavonskog župana Alojza Tomaševića. „Trebali su to riješiti i ranije unutar svojih obiteljskih ili bračnih odnosa“,

dodala je.⁴ „Obitelj je vrlo često mjesto nasilja, a u najvećemu broju slučajeva riječ je o nasilju muškaraca nad ženom i djecom, ili čak oba roditelja nad djecom. Prema obuhvatnome reprezentativnom istraživanju EU-u iz 2012.godine, čak je jedna trećina žena od ukupno ispitanih potvrdila da je doživjela neki oblik fizičkog i/ili seksualnog nasilja, a od ukupnoga broja žena u braku ili su bile u braku ili drugome tipu partnerskog odnosa, petina (22%) je potvrdila fizičko i/ili seksualno nasilje koje su počinili njihove sadašnji i/ili bivši muževi,

odnosno partneri (FRA, 2015.). Trećina žena u EU-u je potvrdila da je doživjela neki oblik fizičkog i/ili seksualnog zlostavljanja do svoje 15 godine. Kod fizičkog nasilja, ono se često događalo u obitelji, a češće su počinitelji bili očevi (55 %), premda se tu pojavljuju i majke. Kod seksualnog nasilja u djetinjstvu do (15 godine života), u polovici slučajeva počinitelji su bili od prije poznati, odnosno dolazili su iz krugova bliskoga žrtvi (otac, drugi članovi obitelji, poznanici), a u polovica su bili nepoznati muškarci (FRA, 2015.). Ovaj pokazatelj niz međunarodnog dokumenata, primjerice UN-ov Odbor za eliminaciju, diskriminacije nad ženama (CEDAW), definira kao rodno uvjetovano nasilje jer je ono usmjereno k ženama zato su žene ili su žene njime disproporcionalno više pogođene (FRA, 2015.:9).“⁵

„Po funkcionalističkoj teoriji funkcionalisti definiraju obitelj kao društvenu skupinu karakterizirana zajedničkim stanovanjem, ekonomskom kooperacijom i reprodukcijom. Ona uključuje odrasla oba spola, najmanje dvije koji održavaju društveno prihvaćene seksualne odnose, te jedno ili više djece, vlastite ili usvojene, a koji seksualno zajedno žive. (Murdock 1949:1). Premda se u navedenoj definiciji spominju samo tri bitne funkcije, kasnije se raspravlja i o četvrtoj, a to su: regulacija seksualnog ponašanja, koja je kanalizirana kroz mnogamnu vezu, biološka reprodukcija sljedećih generacija kako bi društvo dalje opstojalo, socijalizacija mladih jer se u obitelji uče temeljne norme i vrijednosti, zadovoljavanje ekonomskih potreba, kao što su osiguranje hrane i skloništa.“⁶

⁴ HINA, „Murganić: To vam je tako u braku. Žena vjerojatno ima svoje razloge“, Večernji list, 11. siječnja 2018.,

<https://www.vecernji.hr/vijesti/kujundzic-milan-nada-murganic-alojz-tomasevic-mara-1219306>

⁵ Zrinščak S; Kregar J; Sekulić D; Ravlić S; Grubišić K; Čepo D; Petričušić A.; Čehulić M.; Opća sociologija-s uvodom u sociologiju prava, Zagreb 2020, str. 311

⁶ Zrinščak S; Kregar J; Sekulić D; Ravlić S; Grubišić K; Čepo D; Petričušić A.; Čehulić M.; Opća sociologija-s uvodom u sociologiju prava, Zagreb 2020, str. 291

Dubravka Hrabar kaže kako „rađanjem u obitelji i ostvarenjem raznolikih sadržaja obiteljskog života dijete i odrastao čovjek osiguravaju sigurnost na emocionalnom planu, ispunjenje iskonske želje za pripadanjem i dijeljenjem te obrazac podizanja potomstva. Obitelj postoji od prvih početaka ljudske civilizacije, mijenjala se u svojim oblicima i ulogama pojedinih članova, ali osiguravala je napredak čovječanstva njegujući uzajamne odnose ljubavi i poštovanja te je štitila od vanjskih, negativnih, razarajućih utjecaja. Sociološko poimanje obitelji naglasak stavlja na društvenu važnost obitelji, tj. na njezinu ulogu u razvoju i opstanku društva.“⁷

Obitelj je osnovna društvena zajednica u kojoj bi svaki član trebao biti ravnopravan, te se osjećati ugodno, voljeno i sigurno. Često su upravo članovi obitelji, koju čine partneri, djeca te ponekad i starije osobe svjedoci i žrtve svakodnevnog nasilja. Nerijetko se događa da oni

sami nisu svjesni nasilja, ili ga jednostavno ignoriraju i ne žele prihvatiti da su oni upravo žrtve, ili jednostavno nemaju povjerenje u sustav, te izbjegavaju bilo kakvo nasilje prijaviti policiji. Kad govorimo o nasilju u obitelji mislimo na tjelesno, emocionalno, seksualno ili ekonomsko zlostavljanje. Ono može varirati od suptilnih oblika prisile do svakodnevnog verbalnog vrijeđanja, ponižavanja, fizičkog napada sa lakšim i težim tjelesnim ozljedama, gušenja, i u konačnici do smrti žrtve. Nasiljem u obitelji se smatra svako djelo koje nad žrtvom ostavlja trag osobne ugroženosti. Sa sociološkog pristupa uzroke nasilja u obitelji pronalazimo u interakciji makrosistematskih čimbenika kao što su loše socio-ekonomske prilike, nezaposlenost, loši radni uvjeti, demografska prenapučenost, socijalna izolacija, izostanak stručne pomoći, kulturalne vrijednosti i sl. Glavnim uzrokom smatraju se upravo socijalni činitelji (Zloković, 2009).

„Nasilje u obitelji u posljednjih je petnaest godina prepoznato kao relevantan društveni problem u Hrvatskoj, što je rezultiralo nizom značajnih promjena u društvu: od promjene zakonodavstva, osiguravanja skloništa i savjetovališta za žrtve, provođenja istraživanja, pokretanja medijskih kampanja, razvoja preventivskih programa za djecu i mlade do senzibilizacije javnosti. Međutim i dalje postoji niz pitanja i nepoznanica koje je nužno svladati da bi se žrtvama pružila odgovarajuća pomoć i podrška, kao i da bi se nastavilo raditi na što učinkovitijem suzbijanju nasilja u obitelji.“³

⁷ Obiteljsko pravo, Dubravka Hrabar, str. 2-3

Prema postojećim istraživanjima o prisutnosti prijavljenog nasilja u obiteljima od strane partnera uočava se značajan porast u odnosu na vrijeme prije pandemije. Lockdown, ne odlazak na posao radi brige o vlastitoj egzistenciji i egzistenciji vlastite obitelji, ne mogućnost druženja sa prijateljima, sama zatvorenost sa partnerom u obiteljskoj kući ili stanu dovela je do globalnog porasta rodno uvjetovanog nasilja. Nekoliko mjeseci od izbijanja zaraze, agencija UN za žene upozorila je na tzv. pandemiju u sjeni, odnosno porast rodno uvjetovanog nasilja. U Republici Hrvatskoj je kod Vinkovaca 22. ožujka 2020. ubijena jedna žena, dok je istog dana u Zaprešiću muž pokušao ubiti suprugu. Policija je privela počinitelje, kako su naveli mediji, a to je upravo ono što i u višim okolnostima mora funkcionirati; žrtve rodno utemeljenog nasilja moraju i dalje biti zaštićene, a počinitelji procesuirani. Pravobraniteljica je upozorila odgovorne kako se ne smije zaboraviti da društveni problemi s kojima smo se suočavali prije izvanredne situacije nisu i neće nestati, već naprotiv, može se dogoditi da postanu još ozbiljniji, odnosno da im se poveća broj, što se i dogodilo. Slijedom dobivenih rezultata, potrebno je i nadalje usavršavati interdisciplinarni pristup u radu na problematici obiteljskog nasilja u svrhu njegova suzbijanja, pružanja odgovarajuće pomoći i podrške žrtvama nasilja, kao i zaštite njihova mentalnog zdravlja.

„Prema istraživanju Autonomne ženske kuće Zagreb podaci pokazuju da je 21% žena u Hrvatskoj doživjelo fizičko nasilje od partnera ili bivšeg partnera, 29% žena ima prijateljicu koja je žrtva nasilja, 36% žena svjedočilo tomu da je majka bila žrtva nasilja od strane oca. Prema dostupnim podacima organizacija civilnog društva (OCD) još je uvijek zamjetno da postoje brojni neprijavljeni slučajevi. Iako velik broj OCD-a danas radi isključivo sa žrtvama nasilja u obitelji koje su prijavile nasilje u obitelji ili su u postupku njegove prijave, još uvijek dio žrtava (pogotovo na SOS-telefonima i u savjetovalištim) traži informacije i podršku, bez obveze da prijavi nasilje. U Hrvatskoj pomoć i podršku žrtvama pružaju nadležne institucije (npr. policija, centri za socijalnu skrb, obiteljski centri, javne ustanove), kao i specijalizirane organizacije civilnog društva. Usprkos značajnim naporima unazad nekoliko godina i otvaranju skloništa u brojnim gradovima Hrvatske, bilo od strane organizacija civilnog društva ili gradova i/ili županija, žrtve nasilja još uvijek nemaju dovoljan broj mjesta na kojima mogu potražiti pomoć. Problem je posebno značajan ako se gleda dugoročna pomoć i podrška, s obzirom da većina nadležnih institucija ne pruža takve oblike pomoći.“⁸

⁸ Maja Mamula, Ivana Dijana Plašč: Tipična žrtva obiteljskog nasilja u RH – sociodemografski profil, str. 113

„Nasilje u obitelji nije samo u Hrvatskoj postao veliki društveni problem nego se očituje i na globalnoj razini. Od 15 godine života svaka treća žena u EU-u doživjela je fizičko i/ili seksualno nasilje, više od polovice je spolno uznemiravano, a otprilike jednom od pet slučajeva nasilja nad ženama počinitelj je intimni partner. Isto tako pandemija koronavirusa dovela je do dramatičnog porasta nasilja nad ženama na društvenim mrežama i na internetu općenito. Zastupnici su u prosincu 2021. zatražili od EU-a da donese zajedničku definiciju rodno uvjetovanog kibernasilja i učini ga kažnjivim po zakonu, uz usklađene minimalne i maksimalne kazne za sve zemlje.⁹„

Naglim porastom obiteljskog nasilja došlo je do potrebe za uvođenjem novih rješenja za njegovo suzbijanje. EU je važan akter u borbi protiv nasilja nad ženama. Jedan od najznačajnijih dokumenata u borbi protiv rodno uvjetovanog nasilja je Istanbulska konvencija koja predstavlja trenutačno najrazrađeniji regionalni, pa i globalni ugovor koji se bavi zaštitom žrtava te kažnjavanjem počinitelja rodno uvjetovanog nasilja. Zbog detaljno razrađenih i međusobno povezanih obveza koje iz nje proizlaze ujedno je važan zagovarački dokument za organizacije civilnog društva specijalizirane za pomoć žrtvama rodno uvjetovanog nasilja za izmjenu nacionalnih zakonodavstva i naročito prakse u tom području. (Procjena prvih deset

godina Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, Darija Željko, str. 394 i 401)

Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena je međunarodni ugovor koji je 1979. godine usvojila Opća skupština Ujedinjenih naroda. Opisan kao „međunarodna ženska Povelja o pravima“, stupila je na snagu je 3. rujna 1981. godine, a do danas ju je ratificiralo 189 država. Poznata još pod nazivom „ženska konvencija“.

Republika Hrvatska postala je 8. listopada 1991. godine državom strankom Konvencije UN-a o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, te se time obvezala na primjenu načela i standarda sadržanih u Konvenciji. Republika Hrvatska je ujedno dužna dostavljati izvješća o napretku, kao i izvješća o zakonodavnim, sudskim, upravnim i drugim mjerama radi primjene odredaba iz Konvencije koje propisuje čl. 18. Odbor za uklanjanje diskriminacije žena mora ih razmotriti.

⁹ Vijesti, Europski parlament, 28.09.2021. godine, dostupno na <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/society/20210923STO13419/kako-se-eu-bori-protiv-rodno-uvjetovanog-nasilja> (12.04.2022. godine)

„Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena međunarodni je ugovor te je, prema članku 140. Ustava Republike Hrvatske, dio unutarnjega pravnog poretka i po pravnoj snazi iznad zakona. Njeno dosljedno i sustavno provođenje trajni je izazov svim zemljama potpisnicama s ciljem bržeg unapređivanja, promicanja i sprečavanja kršenja ljudskih prava žena diljem svijeta. „¹⁰

„Konvencija ima sličan format kao i Konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije kako s obzirom na opseg temeljnih obveza, tako i s obzirom na međunarodne mehanizme praćenja. Konvencija je strukturirana u šest dijelova s ukupno 30 članaka;

- **Dio I** (članci 1. do 6.) usredotočen je na nediskriminaciju, spolne stereotipe i trgovinu seksom.
 - **Dio II** (članci 7. do 9.) opisuje ženska prava u javnoj sferi s naglaskom na političkom životu, zastupljenosti i pravu na nacionalnost.
 - **Dio III** (članci 10. do 14.) opisuje ekonomska i socijalna prava žena, posebno se usredotočujući na obrazovanje, zapošljavanje i zdravlje. Dio III također uključuje posebne mjere zaštite za seoske žene i probleme s kojima se suočavaju.
 - **Dio IV** (članci 15. i 16.) opisuje pravo žena na jednakost u braku i obiteljskom životu, uključujući i pravo na jednakost pred zakonom.
-
- **Dio V** (članci 17. do 22.) uspostavlja Odbor za uklanjanje diskriminacije žena kao i postupak izvješćivanja država stranaka.
 - **Dio VI** (članci 23. – 30.) opisuje učinke Konvencije na druge ugovore, obveze država potpisnica i provedbu Konvencije.

Temeljne odredbe Konvencije

Članak 1. definira diskriminaciju žena na sljedeći način:

"izraz "diskriminacija žena" označava svaku razliku, isključenje ili ograničenje učinjeno na osnovi spola kojemu je posljedica ili svrha da ženama ugrozi ili onemogućí priznanje, uživanje

¹⁰ Helena Štimac Radin, Izvještavanje Republike Hrvatske o primjeni konvencije UN-a o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, str. 19

ili korištenje ljudskih prava i osnovnih sloboda na političkom, gospodarskom, društvenom, kulturnom, građanskom ili drugom području."

Članak 2. nalaže da države stranke koje ratificiraju Konvenciju izraze namjeru da rodnu ravnopravnost uvrste u svoje nacionalno zakonodavstvo, ukinu sve diskriminatorne odredbe u svojim zakonima i donesu nove odredbe koje će štititi žene od diskriminacije. Države koje ratificiraju Konvenciju moraju također uspostaviti sudove i javne institucije kako bi ženama zajamčile učinkovitu zaštitu od diskriminacije i poduzeti korake za uklanjanje svih oblika diskriminacije koje prema ženama vrše pojedinci, organizacije i poduzeća.

Članak 3. zahtijeva da države potpisnice zajamče osnovna ljudska prava i temeljne slobode ženama "na osnovi jednakosti s muškarcima" u "političkom, društvenom, gospodarskom i kulturnom području".

Članak 4. napominje da se "donošenje ... posebnih mjera usmjerenih na ubrzavanje de facto jednakosti između muškaraca i žena, ne smatra se diskriminacijom." Dodaje da se posebna zaštita majčinstva ne smatra spolnom diskriminacijom.

Članak 5. zahtijeva od država potpisnica da poduzmu mjere u cilju uklanjanja predrasuda i običaja temeljenih na ideji inferiornosti ili superiornosti jednog spola ili na stereotipnoj ulozi muškaraca i žena. Također državama potpisnicama nalaže "[da] osiguraju ... priznanje zajedničke odgovornosti muškaraca i žena u odgoju i razvoju njihove djece."

Članak 6. obvezuje države potpisnice da "poduzmu sve odgovarajuće mjere, uključujući i zakonodavne, radi suzbijanja svih oblika trgovanja ženama te iskorištavanja prostitucije žena."

Članak 7. jamči ravnopravnost žena u političkom i javnom životu s naglaskom na jednako pravo glasa, sudjelovanje u vladi i sudjelovanje u radu "nevladinih udruga i udruženja koja se bave javnim i političkim životom u zemlji."

Članak 8. predviđa da će države potpisnice jamčiti ženama jednaku "mogućnost predstavljanja svojih vlada na međunarodnoj razini te sudjelovanja u radu međunarodnih organizacija."

Članak 9. ovlašćuje države potpisnice da "priznaju ženama jednaka prava kao i muškarcima da steknu, promijene ili zadrže svoje državljanstvo " i jednaka prava "u pogledu državljanstva njihove djece."

Članak 10. zahtijeva jednake mogućnosti za obrazovanje studentica i potiče zajedničko (rodno miješano) obrazovanje. Također pruža jednak pristup sportu, stipendijama i potporama te zahtijeva "smanjenje postotka učenica koje prerano napuštaju školu."

Članak 11. ističe pravo na rad žena kao "neotuđivo pravo svih ljudskih bića", zahtijeva jednaku plaću za jednak rad, pravo na socijalno osiguranje, plaćeni dopust i rodiljni dopust "uz plaću ili slične socijalne beneficije, bez gubitka ranijeg radnog mjesta, ranga ili socijalnih primanja." Otkaz zbog majčinstva, trudnoće ili bračnog statusa zabranjeno je pod prijetnjom sankcija.

Članak 12. stvara obvezu država potpisnica da "poduzimaju sve odgovarajuće mjere radi uklanjanja diskriminacije žena u području zdravstvene zaštite kako bi osigurale ... dostupnost zdravstvenih usluga, uključujući one koje se odnose na planiranje obitelji."

Članak 13. jamči jednakost ženama "u gospodarskom i društvenom životu", posebno s obzirom na "pravo na obiteljske beneficije, pravo na bankarske zajmove, hipoteke i druge vrste financijskih kredita te pravo na sudjelovanje u rekreativnim aktivnostima, sportu i svim oblicima kulturnog života."

Članak 14. pruža zaštitu ženama na selu i njihovim posebnim problemima, osiguravajući pravo žena da sudjeluju u razvojnim programima, "da imaju pristup odgovarajućim ustanovama zdravstvene zaštite", sudjeluju "u svim aktivnostima lokalne zajednice", imaju "pristup poljoprivrednim kreditima" i uživaju u "odgovarajućim životnim uvjetima."

Članak 15. obvezuje države članice da ženama zajamče "ravnopravnost s muškarcima pred zakonom", uključujući "jednaku pravnu sposobnost". Također daje "ženama i muškarcima ista prava u pogledu zakona u vezi s kretanjem osoba i slobodom izbora mjesta boravišta i prebivališta."

Članak 16. zabranjuje diskriminaciju žena "u svim pitanjima koja se odnose na brak i obiteljske odnose". Konkretno, pruža muškarcima i ženama "jednako pravo na sklapanje braka, jednako pravo na slobodan izbor supružnika", "jednaka prava i odgovornosti za vrijeme trajanja braka i pri njegovu razvodu", "jednaka prava i obveze roditelja", "jednaka prava na slobodno i odgovorno odlučivanje o broju i razmaku između svoje djece", "jednaka osobna prava supruge i supruga, uključujući pravo na izbor prezimena, zvanja i zanimanja" i "jednaka prava oba supružnika u pogledu vlasništva, stjecanja, upravljanja, uživanja i otuđivanja imovine."

Članci 17. do 24. opisuju sastav i djelovanje Odbora za uklanjanje diskriminacije žena, poput hijerarhijske strukture te pravila koja reguliraju odnos između CEDAW-a i nacionalnog i

međunarodnog zakonodavstva, kao i obvezu država da poduzmu sve korake potrebne za provedbu CEDAW-a u punom obliku.

Članci 25. – 30. opisuju opće upravne postupke koji se odnose na provedbu CEDAW-a, ratifikaciju i unošenje eventualnih rezervi dotičnih država¹¹.

Pored svega navedenog vidimo da Odbor po svojim izvještajima potvrđuje zadovoljstvo zbog usvajanja ostalih zakona i promjena u zakonodavstvu kojima je cilj iskorjenjivanje diskriminacije žena te ispunjenje obveza iz Konvencije. To se posebice odnosi na donošenje novog Obiteljskog zakona, Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji kao i na izmjene i dopune Kaznenog zakona.

U srpnju 2017. godine CEDAW odbor je usvojio novu Opću preporuku br. 35 o rodno utemeljenom nasilju nad ženama kojom se ažurira Opća preporuka br. 19. Pojmom „nasilja nad ženama” definiranim u Općoj preporuci br. 19, kao i u drugim međunarodnim instrumentima i dokumentima, naglašava se da je to nasilje rodno utemeljeno. Prema tome, u ovoj se Općoj preporuci rabi izraz „rodno utemeljeno nasilje nad ženama” kao precizniji pojam kojim se izriču rodno specifični uzroci i utjecaji nasilja. Taj izraz dodatno osnažuje shvaćanje tog nasilja kao društvenog, a ne pojedinačnog, problema koji iziskuje sveobuhvatne odgovore koji nadilaze specifične događaje, pojedine počinitelje i žrtve. U ovoj Preporuci Odbor rabi izraz „rodno utemeljeno nasilje” kao ono koje pogađa žene tijekom čitava životnog ciklusa te sukladno tome pojam žene u ovom dokumentu uključuje i djevojčice. Navedeno nasilje poprima mnogo oblika, uključujući djela ili propuste počinjene s namjerom da izazovu ili za koje je vjerojatno da će izazvati smrt ili fizičku, spolnu, psihičku ili gospodarsku štetu ili patnju žena, prijetnje takvim djelima, uznemiravanje, prisilu ili samovoljno lišavanje slobode. Rodno utemeljeno nasilje nad

ženama može doseći razine mučenja ili okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja u određenim okolnostima, uključujući slučajeve silovanja, nasilja u obitelji ili štetnih praksi. Rodno utemeljeno nasilje nad ženama Konvencija naglašava da se javlja u svim prostorima i područjima ljudske interakcije. Rodno utemeljeno nasilje nad ženama predstavlja diskriminaciju žena i stoga uključuje sve obveze prema Konvenciji. Također utvrđuje se da je najvažnija obveza država stranaka svim odgovarajućim sredstvima i bez odgode provoditi politiku ukidanja diskriminacije žena, uključujući rodno utemeljeno nasilje nad ženama. Ta

¹¹ UN Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena

obveza zahtijeva neposredno djelovanje; odgađanja se ne mogu opravdati ni iz kojeg razloga, uključujući ekonomske, kulturne ili vjerske razloge. Opća preporuka br. 19 navodi da u pogledu rodno utemeljenog nasilja nad ženama ova obveza obuhvaća dva vida državne odgovornosti za takvo nasilje: odgovornost za nasilje nastalo djelovanjem ili propustima države stranke ili njezinih subjekata i odgovornost za nasilje nastalo djelovanjem nedržavnih subjekata. Stoga su države članice odgovorne za djela i propuste svojih tijela i predstavnika koji počine rodno utemeljeno nasilje nad ženama, što uključuje i djela ili propuste službenika u izvršnoj, zakonodavnoj i sudskoj grani vlasti.

Vrijedi istaknuti da osim razmatranja pojedinačnih pritužbi o kršenju Konvencije, CEDAW odbor može i sam pokrenuti postupak ispitivanja ponašanja država stranaka zbog teškog i sustavnog kršenja prava žena. (Opća preporuka br. 35 Odbora CEDAW o rodno utemeljenom nasilju nad ženama kojom se ažurira Opća preporuka br. 19)

4. Istanbulska konvencija: međunarodnopravni instrument za sprečavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji

Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, poznatija kao Istanbulska konvencija, prvi je pravno obvezujući i sveobuhvatan međunarodni mehanizam za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Konvencija pruža nov i detaljan međunarodnopravni okvir za djelotvornije iskorjenjivanje obiteljskoga nasilja i nasilja nad ženama. U izradi Konvencije sudjelovali su mnogi stručnjaci, kao i stručnjaci iz Republike Hrvatske. Rad na Konvenciji započeo je 2008. godine, a prihvaćena je u Istanbulu 2011. Stupila je na snagu 1. kolovoza 2014., nakon što ju je ratificiralo deset država članica Vijeća Europe. Do danas je Konvenciju ratificiralo 28 država članica Vijeća Europe. Hrvatska je Konvenciju potpisala 22. siječnja 2013., a Europska unija 13. lipnja 2017. Konvencija se odnosi na čitav niz nasilnih i traumatizirajućih djela, čije su žrtve u velikoj većini žene. Među nasilna ponašanja u Konvenciji spada psihičko i tjelesno nasilje, seksualno nasilje, uznemiravanje kao i silovanje, uhođenje, prisila na brak, sakaćenje ženskih spolnih organa, uhođenje, prisilna sterilizacija. Konvencija prvi put definira nasilje u obitelji u međunarodnom kontekstu. Prema Konvenciji, nasilje u obitelji označava sva djela tjelesnog, seksualnog, psihičkog ili ekonomskog nasilja koja se događaju u obitelji, kućanstvu, između bivših ili sadašnjih bračnih drugova ili partnera, neovisno o tome dijeli li počinitelj ili je dijelio prebivalište sa žrtvom. Nasilje nad ženama spada u rodno utemeljeno nasilje.

„Konačan naziv Konvencije je izraz kompromisa između brojnije skupine koja je zagovarala da se bavi isključivo rodno uvjetovanim nasiljem nad ženama i onih koji su zagovarali da se u Konvenciju eksplicitno uključi i nasilje u obitelji. Sukladno uvriježenom standardu iz srodnih instrumenata, razrađenom u praksi mandatom sličnih tijela kao Odbor CEDAW, rodno uvjetovano nasilje nad ženama jest ono koje je usmjereno na ženu zbog toga što je žena ili koje nerazmjerno pogađa žene. Naposljetku je ipak odlučeno da će Konvencija pokrивati i slučajeve nasilja u obitelji. „¹²

a) Obveze koje uvodi konvencija

U Hrvatskoj se 90 % nasilja nad ženama i u obitelji kvalificira kao prekršajno djelo. Konvencija poziva na ozbiljno sankcioniranje takvih djela, što znači i njihova raspodjela unutar Kaznenoga zakona. Države koje ratificiraju Konvenciju obvezuju se izmijeniti zakone, te uvesti konkretne mjere i izdvojiti resurse za uspostavu nulte tolerancije na nasilje nad ženama i nasilje u obitelji, poduzeti konkretne mjere kako bi ojačale prevenciju od nasilja u obitelji prema ženama, a sve u svrhu kako bi se smanjio njen broj, ojačala prava žrtve, te ujedno osigurale povjerenje žrtava u sustav. Jedan od načina je da se provode medijske kampanje protiv nasilja, osiguraju usavršavanje stručnih osoba, povećaju kazne u zakonodavnom sustavu, podupiru suradnju s privatnim sektorom, prevenciju i zaštitu žrtve uz učinkovitije centre za potporu i savjetovanje žrtava nasilja, 24-satne telefonske linije, medicinske i forenzičke stručne timove, povećaju broj sigurnih kuća, te veće policijske ovlasti u postupanju prema počinitelju. Konvencija predviđa da se istrage i sudski postupci u vezi sa svim oblicima nasilja provode bez nepotrebnih odgađanja i uz puno uvažavanje prava žrtve, što se u praksi nažalost ne realizira. Uzmimo za primjer Kazneni zakon i postupak koji u Republici Hrvatskoj traju godinama, i na kraju dolazi do zastara, a sve iz razloga što se počinitelj kaznenog djela ne može ponekad ispitati bez žrtve,

ili obrnuto. Potrebno je ponekad izvesti dokaz suočenja, što je u masu slučajeva neizvedivo jer se okrivljenik ili žrtva nalaze izvan RH. Problematika bude sa uručenjem pismena te se dolazi do masovnih odgoda rasprava zbog čega se slučaj oduži i na nekoliko godina. RH koja je

¹² Darija Željko, Procjena prvih deset godina Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, str. 385

ratificirala Konvenciju trebala bi pod hitno nešto poduzeti te promijeniti zakonodavni okvir kako bi se obveze iz Konvencije mogle primijeniti i u praksi.

b) Što je GREVIO?

GREVIO je skupina stručnih osoba namijenjena za praćenje provedbe Istanbulske Konvencije u svrhu djelovanja protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Republika Hrvatska će biti također dužna podnositi izvješća GREVIO-u te sudjelovati u nadzoru mjera poduzetih u svrhu provedbe Konvencije. Postoje i druge međunarodne konvencije koje imaju slične nadzore, a jedna od njih je i CAT, odnosno skupina stručnjaka koja djeluju za nadzor protiv mučenja, tu su još GRETA, GRECO, MONEYVAL i dr. Osim GREVIO-a Konvencija predviđa i parlamentarni nadzor provedbe na razini Vijeća Europe.

c) Zašto se vlada RH zalaže za ratifikaciju konvencije?

Svrha Konvencije je prevencija i borba protiv rodno uvjetovanog nasilja, odnosno nasilja usmjerenog protiv žena. Kao takva ona predstavlja važan okvir za učinkovitiju međuresornu suradnju te će upotpuniti važeće zakonodavstvo radi djelotvornijeg sprečavanja svakog oblika nasilja. Cilj svake odredbe Konvencije je da spriječi nastanak nasilja, da pomogne žrtvama i da osigura da se počinitelji izvedu pred lice pravde. Konvencijom se traži da se različiti oblici nasilja nad ženama, kao što su nasilje u obitelji, uhođenje, seksualno uznemiravanje i psihičko nasilje, odrede kao kaznena djela i zakonom predvide sankcije. Osigurati pravni okvir nasilju nad ženama, kvalificirati ga kao kazneno djelo, doprinosi njegovom zaustavljanju i iskorjenjivanju. Konvenciju je potrebno ratificirati radi koristi koje od njene primjene mogu očekivati svi hrvatski građani, osobito žene, a sve u svrhu suzbijanja obiteljskog nasilja, a posebice nasilja nad ženama.

„Konvencija nalaže da će stranke međusobno surađivati u skladu s odredbama Konvencije te kroz primjenu odgovarajućih međunarodnih i regionalnih mehanizama o suradnji u građanskim i kaznenim stvarima, dogovorima postignutim na temelju ujednačenog ili recipročnog zakonodavstva i unutarnjih prava, u najvećoj mogućoj mjeri, u svrhu:

- a) sprečavanja, borbe protiv i progona svih oblika nasilja obuhvaćenih područjem primjene ove Konvencije;
- b) zaštite i pružanja pomoći žrtvama;
- c) provođenja istraga ili postupaka koji se odnose na kaznena djela utvrđena u skladu s ovom

Konvencijom;

d) izvršenja relevantnih građanskih ili kaznenih presuda koje su donijele sudbene vlasti stranaka, uključujući i odluke o zaštiti.

Stranke će poduzeti potrebne zakonodavne ili druge mjere kako bi osigurale da žrtve kaznenih djela utvrđenih u skladu s Konvencijom, počinjenih na državnom području stranke u kojoj ne prebivaju, mogu podnijeti pritužbu nadležnim tijelima države u kojoj prebivaju. Ako stranka, koja pruža uzajamnu pravnu pomoć u kaznenim stvarima, izručenju ili izvršenju građanskih ili kaznenih presuda, koje je donijela druga stranka ove Konvencije uvjetuje postojanjem ugovora, primi zahtjev za takvu pravnu suradnju od stranke s kojom nema sklopljen takav ugovor, ona može ovu Konvenciju smatrati pravnim temeljem za uzajamnu pravnu pomoć u kaznenim stvarima, izručenju ili izvršenju građanskih ili kaznenih presuda koje je donijela druga stranka u pogledu kaznenih djela utvrđenih u skladu s ovom Konvencijom. Stranke će nastojati integrirati, kad je to primjereno, sprečavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji u programe pomoći za razvoj koji se osiguravaju u korist trećih država, uključujući i sklapanjem dvostranih i mnogostranih sporazuma s trećim državama radi olakšavanja zaštite žrtava u skladu s člankom 18. stavkom 5.“¹³

„Zaključno Istanbulska konvencija predstavlja trenutačno najrazrađeniji regionalni, pa i globalni ugovor koji se bavi prevencijom, zaštitom žrtava te kažnjavanjem počinitelja rodno uvjetovanog nasilja. Zbog detaljno razrađenih i međusobno povezanih obveza koje iz nje proizlaze ujedno je važan zagovarački dokument za organizacije civilnog društva specijalizirane za pomoć žrtvama rodno uvjetovanog nasilja temeljenog na izmjeni nacionalnih zakonodavstva i naročito prakse u tom području. Međutim Konvencija se u tom pogledu i nije nešto proslavila te zbog nepredvidljivih pandemijskih uvjeta, koji su diljem svijeta žrtve stavili u nepovoljniji položaj, povećao se broj ubijenih žena. S druge strane pozitivno je što se Europski sud za ljudska prava u svojim presudama sve više izričito poziva na odredbe Istanbulske konvencije te se možemo nadati da će time proširiti opseg pozitivnih obveza svih članica Vijeća Europe u pogledu rodno uvjetovanog nasilja. Zaključno, Istanbulska konvencija predstavlja važan korak naprijed prema deklarativnom cilju iskorjenjivanja rodno uvjetovanog

¹³ Istanbulska konvencija čl. 62 i str. 60

nasilja u EU-u, no dosadašnje iskustvo, pa i trenutačni trendovi, pokazuju kako se radi o dugotrajnom i kompliciranom postupku, s mnogim promjenama.“¹⁴

5. Hrvatski zakonski okvir za sprečavanje i borbu protiv rodno utemeljenog nasilja

Nasilje u obitelji prepoznato je kao veliki društveni problem i u Hrvatskoj, zbog čega je došlo značajnih promjena u zakonodavstvu, pa i do osiguravanja skloništa i savjetovališta za žrtve, provođenja detaljnijih istraživanja, pojavile su se razne inicijative za promjenu zakonskog okvira ili poboljšanja sustava zaštite žrtava obiteljskog nasilja (primjerice za definiranje femicida u kaznenome zakonodavstvu, pokret #spasime), ustanovljene su telefonske linije sa pomoći žrtvama nasilja. Međutim, i dalje postoji niz pitanja i nepoznanica koje je nužno svladati da bi se žrtvama pružila odgovarajuća pomoć, podrška, te im se pružila adekvatna zaštita i povjerenje u sustav.

Tijekom posljednjih 15 do 20 godina u Hrvatskoj su zamjetne pozitivne promjene po pitanju suzbijanja nasilja u obitelji, s naglaskom na nasilju nad ženama i djecom koje je ujedno i najčešće. One su prije svega vidljive u području zakonodavstva, npr. donošenjem Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, promjene Kaznenog zakona i Zakona o kaznenom postupku, Protokola o zaštiti od nasilja u obitelji, kao i u otvaranju skloništa, savjetovališta, SOS-telefona za žrtve nasilja u obitelji. Značajnu ulogu imaju i organizacije civilnog društva koje su svojim radom ne samo ukazale na veliki problem povećanog rodno utemeljenog nasilja u društvu nego i utjecale na sve navedene pozitivne promjene, kao i na važnu ulogu u pružanju dugoročne pomoći žrtvama. „Jedan od glavnih problema vezanih uz nasilje u obitelji jest procjena njegove stvarne rasprostranjenosti. O tome koliko je nasilje u obitelji rasprostranjeno u Hrvatskoj možemo govoriti s tri gledišta: na temelju službenih podataka o broju slučajeva koji su prijavljeni policiji, podataka koji dolaze iz malobrojnih istraživanja provedenih u Hrvatskoj, kao i na temelju izravnog rada organizacija civilnog društva koje već dulje od dva desetljeća izravno rade sa žrtvama nasilja i njihovom djecom. U Hrvatskoj pomoć i podršku žrtvama pružaju nadležne institucije kao što je policija, centri za socijalnu skrb, obiteljski centri, javne ustanove, kao i specijalizirane organizacije civilnog društva. Usprkos značajnim naporima

¹⁴ Darija Željko, Procjena prvih deset godina Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji – str. 401-402

unazad nekoliko godina i otvaranju skloništa u brojnim gradovima Hrvatske, bilo od strane organizacija civilnog društva ili gradova i/ili županija, žrtve nasilja još uvijek nemaju dovoljan

broj mjesta na kojima mogu potražiti pomoć . Problem je posebno značajan ako se gleda dugoročna pomoć i podrška.¹⁵“

Kazneno pravo izvori zaštite od nasilja u obitelji

Kazneno djelo nasilničkog ponašanja u obitelji u hrvatsko kazneno zakonodavstvo prvi put je uvedeno 2000. godine i to pored Ustava kao posebna zaštita obitelji. Kazneni zakon svojim odredbama propisuje kaznena djela ona ponašanja kojima se ugrožava njezina opstojnost i funkcioniranje. Zaštita obitelji posvećena je glava XVIII. Kaznenog zakona u kojoj su kao zaštitni objekti, pored obitelji, istaknuti brak i djeca. Kaznenim djelima propisanim u ovoj glavi izravno se ističu odnosi u braku, obitelji te mladež. Njihovim propisivanjem zaštićuju te društvene vrijednosti na način da je u zakonu navedeno; „tko teško krši propise o zaštiti od nasilja u obitelji i time kod člana u obitelji ili kod bliske osobe izazove strah za njezinu sigurnost ili sigurnost njoj bliskih osoba ili je dovede u ponižavajući položaj ili stanje dugotrajne patnje, a time nije počinjeno teže kazneno djelo, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do tri godine“. (Kazneni zakon, NN br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, čl. 176 a), dok za ubojstvo propisuje najmanje pet, a najviše deset godina.

U XVIII glavi Kaznenog zakona koja se jedina odnosi na zaštitu obitelji, tj. braka i djece imamo sve zajedno 14 podnaslova koju većina autora dijeli u tri skupine. Prvu skupinu čine kaznena djela protiv braka, i to dvobračnost, omogućivanje zaključivanja nedopuštenog braka te prisila na brak. U drugu skupinu ulaze kaznena djela protiv obitelji, i to izvanbračni život s maloljetnom osobom, ostavljanje u teškom položaju blisku osobu, povreda dužnosti uzdržavanja, oduzimanje djeteta ili maloljetne osobe, rodoskvrnuće, promjena obiteljskog stanja i nasilničko ponašanje u obitelji. Treću skupinu kaznenih djela čine ona protiv mladeži. Riječ je o ukupno tri kaznena djela: napuštanje djeteta, zapuštanje i zlostavljanje djeteta ili maloljetne osobe i sprječavanje i neizvršenje mjera za zaštitu djeteta i maloljetne osobe. Valja naglasiti kako je u pretežitom broju riječ o kaznenim djelima nasilničkog ponašanja u obitelji, povredi dužnosti uzdržavanja te zapuštanju i zlostavljanju djeteta ili maloljetne osobe. Svega četrnaest propisanih kaznenih djela kojima se štite brak, obitelj i mladež može upućivati na nedostatnu

¹⁵ Maja Mamula, Ivana Dijanić Plašč : Tipična žrtva obiteljskog nasilja u RH – sociodemografski profil, str. 112113

kaznenopravnu zaštitu kojim bi se u našem zakonodavnom sustavu moglo zaštititi rodno uvjetovano nasilje. (V. Grozdanić, M. Škorić, I. Vinja: Nasilje u obitelji u svjetlu promjena Kaznenog zakona Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 17, broj 2/2010, str. 669-698)

Kaznenopravna intervencija u području obiteljskih odnosa trebala bi biti posljednja mjera reakcije društva. Drugim riječima, kaznenopravna reakcija dolazi u obzir tek onda kada su moralne, društvene i izvan kaznene sankcije nedovoljne u zaštiti braka, obitelji. Koliko je Kazneni zakon u praksi zaista učinkovit u zaštiti žrtve predočit ću u poglavlju sudska praksa. Zasada sa moje strane gledišta smatram da su kazne za nanošenje teških tjelesnih ozljeda, prijetnji koje spadaju u ovaj zakonodavni okvir veoma male. Postupci za utvrđivanje krivnje traju godinama, te sami tehnički uvjeti po hrvatskim sudovima su katastrofalni.

Nasilničko ponašanje u obitelji kao prekršaj

Prvo sankcioniranje nasilničkog ponašanja u obitelji prvi se put primijenilo 1998 godine uvođenjem Obiteljskog zakona, međutim navedena regulativa nije zaživjela u praksi zbog brojnih praznina koja se nisu mogla primijeniti. Glavni problem je bio u tome što bi se u slučaju kada bi žrtva prijavila obiteljsko nasilje, policija nije mogla to tretirati kao nasilje nego se podnašala prekršajna prijava radi remećenja javnog reda i mira.

Nakon donošenja Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji 2003. godine dolazi se do značajnih pozitivnih pomaka u prevenciji zaštite od nasilja u obitelji u hrvatskom zakonodavstvu. Novi Zakon po prvi put je odredio pojam nasilja u obitelji, krug osoba koje se smatraju članovima obitelji, vrstu i svrhu prekršajnih sankcija i, ono najvažnije, sadržava odredbe o zaštiti ugroženih članova obitelji. Unatoč pozitivnim iskustvima tijekom primjene Zakona, praksa je upozoravala na osiguranja više razine zaštite žrtve nasilja u obitelji, te je praksa pokazala kako su slučajevi nasilja između bivših bračnih i izvanbračnih supružnika česti pa je 2009. uslijedilo donošenje novog Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji (u daljnjem tekstu: ZZNO).

„Usprkos tome što je gore spomenutim izmjenama ojačan procesni položaj žrtve, potreba za revidiranjem pojedinih zakonskih rješenja dovela je do izmjena ZZNO/17. Izmjene ZZNO/17 stupile su na snagu dana 1. siječnja 2020 godine s ciljem određivanja jasnijeg kriterija razgraničenja između prekršaja nasilja u obitelji i kaznenog djela nasilja u obitelji.

Prema trenutno važećem zakonskom rješenju, tjelesno nasilje se definira kao primjena fizičke sile uslijed koje nije nastupila tjelesna ozljeda. Također, proširen je krug osoba na koju se zakon primjenjuje na način da uključuje i sve srodnike po tazbini do zaključno drugog stupnja te su pooštrene kazne za počinitelje prekršajnih djela nasilja u obitelji.¹⁶

Pravo žrtve na zaštitu od zastrašivanja i odmazde

Opće pravo žrtve koje se ostvaruje kroz niz drugih zakona. Najčešći primjeri kako žrtva može to pravo ostvariti jest kroz izricanje prekršajnopравnih sankcija. ZZNO poznaje četiri vrste prekršajnopравnih sankcija, a to su zaštitne mjere koje se mogu izreći po službenoj dužnosti ili na prijedlog ovlaštenog tužitelja (policija, žrtva ili centar za socijalnu skrb), zatim novčana kazna, kazna zatvora i druge prekršajnopравne sankcije propisane Prekršajnim zakonom, a to su većinom zaštitne mjere. Njihova je svrha spriječiti nasilje u obitelji, osigurati zaštitu zdravlja i sigurnosti žrtve nasilja u obitelji te otkloniti okolnosti koje bi mogle poticati na počinjenje novog prekršaja. Postoje 4 vrste zaštitnih mjera u svrhu zaštite žrtve, a to su:

- obvezan psihosocijalni tretman
- zabrana približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji
- udaljenje iz zajedničkog kućanstva
- obvezno liječenje od ovisnosti

Izricanja zaštitnih mjera je vrlo važan instrument u zaštiti žrtava kada je takva zaštita hitna i prijeko potrebna budući da je Prekršajni sud dužan o zaštitnim mjerama odlučiti najkasnije u roku od 24 sata od podnošenja optužnog prijedloga. Zaštitna mjera zabrane približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji te udaljenja iz zajedničkog stana mogu se izreći i prije pokretanja prekršajnog postupka na prijedlog žrtve ako postoji izravna opasnost za njenu sigurnost ili sigurnost njezine obitelji odnosno člana zajedničkog kućanstva. Ako je takav prijedlog podnijet, njezin predlagatelj je dužan u roku od 8 dana podnijeti optužni prijedlog nadležnom Prekršajnom sudu jer u protivnom se odluka o zaštitnim mjerama stavlja izvan snage. Počinitelj obiteljskog nasilja dužan je postupati po zaštitnim mjerama, a ukoliko ih prekrši počinio je novo prekršajno djelo.

¹⁶ <https://www.kucaljudskihprava.hr/2019/12/20/prava-zrtava-obicajskog-nasilja-u-prekršajnim-postupcima/>

Cijeli zakonodavni okvir u hrvatskom zakonodavstvu omogućuju zaštitu obitelji dajući jasnu poruku o značaju i ozbiljnosti problema obiteljskog nasilja i istovremeno razgraničavaju kazneni postupak od prekršajnog postupka. Prednost je dana prekršajima u području obiteljskog nasilja, a kazneni postupak sa svojim represivnim instrumentarijem dolazi do izražaja tek kod najopasnijih i najupornijih obiteljskih nasilnika. „Ali ono što kazneno pravo jest i treba biti krajnji je odgovor društva u onim slučajevima u kojima se zaštita obitelji ne može ostvariti bez kaznenopravne prisile. Treba naglasiti da kod obiteljskog nasilja, bez obzira na to je li riječ o prekršajnoj ili kaznenoj odgovornosti nasilnika, uvijek u prvi plan treba staviti žrtvu i njezinu učinkovitu zaštitu, i s time povezano otklanjanje uzroka nasilničkom ponašanju. Prema tome, odgovarajuća i precizna normativa koja će pružiti pravni okvir za ostvarenje navedenog tek je prvi, početni i lakši dio zadatka. Međutim, ono što je daleko teže jest njezino efikasno provođenje u praksi. Na to upućuju, osobito u posljednje vrijeme, mnogobrojni slučajevi obiteljskog nasilja kod nas koji su završili fatalnim ishodom. Svaki od tih slučajeva ostavio je gorak okus i nametnuo neizbježna pitanja: Je li se smrt mogla spriječiti? Zašto se žrtva nije zaštitila? Zašto se ne provode postojeći instrumenti za zaštitu žrtava obiteljskog nasilja? Tko je za to odgovoran? Takva ili slična pitanja postavljat će se i dalje sve dok sustav ne osigura uvjete za provedbu postojećih propisa o zaštiti žrtava obiteljskog nasilja, a pojedinci zaduženi za njihovu provedbu ne počnu odgovarati za svoje propuste.“¹⁷ Također jedan od problema na koji upućuje pravobraniteljica je „problem sankcioniranja partnerskog nasilja, odnosno zaštita žrtava iz kratkotrajnih emocionalnih veza osoba koje nemaju zajedničko prebivalište i zajedničku djecu, ostao je i dalje izvan zakonskog obuhvata. Nažalost, zakonodavac i dalje ne prepoznaje ovaj problem unatoč činjenici što su neki od najgorih zločina počinjenih na štetu žena upravo spadali u ovu kategoriju slučajeva pa su žrtve redovno ostajale nezaštićene i u konačnici izložene najbrutalnijem nasilju bliskih muškaraca jer u ranijoj fazi, prije same eskalacije brutalnog nasilja, nisu potpadale pod nijednu zakonsku definiciju koja bi ih štitila kao žrtve obiteljskog, odnosno rodno utemeljenog nasilja (npr. slučajevi Komšić i Daruvarac)“.¹⁸

Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji se „propisuju prava žrtava nasilja u obitelji, krug osoba na koje se Zakon odnosi, određuju se oblici nasilja u obitelji, prikupljanje podataka o primjeni Zakona, osnivanje Povjerenstva za praćenje i unapređenje rada tijela kaznenog i

¹⁷ V. Grozdanić, M. Škorić, I. Vinja: Nasilje u obitelji u svjetlu promjena Kaznenog zakona Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 17, broj 2/2010, str. 669-698.

¹⁸ Izvješće o radu za 2020., Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, str. 71.

prekršajnog postupka te izvršavanje sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u obitelji te prekršajne odredbe¹⁹.“

6. Kako sudovi sankcioniraju rodno uvjetovano nasilje – primjeri iz prakse

„Praksa na Prekršajnim odjelima ukazuje na probleme s kojima se susreću žrtve prilikom prijave nasilja policiji. Naime, organizacije civilnog društva koje u svom radu pružaju pravnu i/ili psihološku pomoć žrtvama nasilja već dulje vrijeme ukazuju na problematiku dvostrukog prijavljivanja odnosno ne razgraničavanja počinitelja nasilja kao primarnog agresora i žrtve. Tako je zabilježeno nebrojeno slučajeva u kojima su se žene pokušale obraniti od nasilnika ili u obrani izgovorile pojedine uvredljive riječi, što je u praksi rezultiralo ne samo

njihovim uhićenjem već i obostranim kažnjavanjem²⁰, što sam i sama dosta puta svjedočila. Tako je presudom Općinskog suda u Velikoj Gorici I-okrivljeni dana 10.04.2018 godine od jutarnjih sati u obiteljskoj kući počinio nasilje u obitelji na način da je verbalno vrijeđao II-okrivljenu suprugu riječima da je kurva te joj je psovao majku, a vezano za sadnice koje je kupila i ostalog što je činila toga dana, a zatim je oko 19,30 sati u spavaćoj sobi u obiteljskoj kući došlo do naguravanja, te je suprug nastavio vrijeđati suprugu psujući joj majku i slično, a zatim je došlo do fizičkog sukoba tako da je suprug s obje ruke primio suprugu i odgurnuo na drveni ormar pri čemu je ona zadobila površinsku ozljedu glave dok je supruga u tome trenutku muža ogrebla noktima ruke po nosu, da bi se potom supruga udaljila van iz obiteljske kuće.

Dakle, iz činjeničnog opisa proizlazi da su oboje okrivljeni. Suprug koji je počinio psihičko i fizičko nasilje prema svojoj supruzi, te je sama žrtva od strane tužitelja prijavljena jer je u obrani ogrebla svoga supruga. Tom prilikom sud je kaznio I-okrivljenika novčanom kaznom u iznosu od 1600,00 kuna, u što se ubrojilo uračunavanje (dva dana provedena u pritvoru, tj. zadržan je od strane policije do dovođenja pred Sud) u iznosu od 600,00 kuna. Preostali iznos koji okrivljenik mora platiti je 1000,00 kuna. (koju plaća u određenom roku u dvotrećinskom iznosu). Dok je II-okrivljena sama žrtva u ovom postupku bila oslobođena kazne

¹⁹ Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji čl. 1 (NN 70/17, 126/19, 84/21, 114/22)

²⁰ Temeljni izvještaj – prava žrtava u prekršajnim postupcima, Kuća ljudskih prava Zagreb, dostupno na <https://www.kucaljudskihprava.hr/2019/12/20/prava-zrtava-obiteljskog-nasilja-u-prekršajnim-postupcima/>

te troškova Suda. U ovom navedenom primjeru vidimo da ova kazna nije primjerena počinjenom djelu, te da se rodno uvjetovano nasilje ne može iskorijeniti ovako mizernim kaznama.

Sljedeći primjer imam gdje je okrivljenik od početka 2017. pa sve do dana 17. veljače 2021. na svom mjestu prebivališta u cilju da povrijedi njezino dostojanstvo, protivno članku 10. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, učestalo psihički maltretirao svoju suprugu, svakodnevno galameći, vičući na nju i vrijeđajući je riječima: Kurvo jedna, đubre jedno, ne radiš ništa, nemarna si. Isto tako je u mjesecu svibnju 2018. u namjeri da joj ograniči komunikaciju, uzeo njen mobitel kojeg joj je vratio nakon mjesec dana, nakon čega joj je u mjesecu kolovozu 2018. godine ponovno uzeo isti taj mobitel, te ga razbio, da bi u mjesecu rujnu 2018. ponovno s ciljem njenog ograničavanja komunikacije sa drugim ljudima razbio dva njena mobitela, zbog čega je ista do prijave policiji bila u strahu da bilo koga nazove, tijekom mjeseca rujna 2018. godine, svojoj supruzi kada mu je rekla da će ga napustiti zajedno sa njihovom zajedničkom djecom zbog psihičkog maltretiranja nje i djece istoj rekao: Samo preko mene mrtvoga, ubit ću te! Čime je svoju suprugu doveo u ponižavajući položaj i stanje dugotrajne patnje, dakle, teško kršio propise o zaštiti od nasilja u obitelji i time kod članova svoje obitelji izazvao strah za njihovu

sigurnost ili sigurnost njima bliskih osoba te ih doveo u ponižavajući položaj, a time nije počinjeno teže kazneno djelo. Okrivljenom se za ovo kazneno djelo izrekla kazna zatvora u trajanju od 6 (šest) mjeseci.

Još jedan primjer obiteljskog nasilja proveden u Općinskom sudu u Zagrebu gdje je okrivljenik dana 2. srpnja 2021. godine u 23,30 sati u obiteljskoj kući u vidno alkoholiziranom stanju u koncentraciji od 1,98 g/kg alkohola u organizmu počinio nasilje u obitelji prema svojoj izvanbračnoj supruzi K.L. na način da je istu pogodio mobitelom, potom joj prišao te ju nogom udario u bočnu stranu trupa pod rebra te dalje nastavio nasrtati u namjeri da je fizički ozlijedi dok je ona dozivala u pomoć, zatim ju je otvorenim dlanom dva puta udario u predjelu lica od čega je ista pala na pod, a svemu tome bila su prisutna njihova malodobna djeca, dakle, počinio je psihičko i fizičko nasilje u obitelji prema svojoj supruzi u prisutnosti malodobne djece, čime je počinio prekršaj iz čl. 10. st. 1. toč. 1. i 3. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, kažnjiv po čl. 22. st. 3. istog Zakona, pa mu se temeljem citiranih propisa izrekla kazna zatvora u trajanju od 60 (šezdeset) dana, ali pod uvjetom ako okrivljenik u roku od 12 (dvanaest) mjeseci ne počini jedan ili više prekršaja za koje mu je izrečena ista ili teža kazna zatvora od izrečene. Temeljem čl. 16. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji okrivljeniku se izrekla zaštitna mjera zabrane

uznemiravanja žrtve nasilja u obitelji izvanbračne supruge u trajanju od 12 (dvanaest) mjeseci. Temeljem čl. 19. st. 1. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, okrivljenik je dužan postupiti u skladu s izrečenom zaštitnom mjerom, te temeljem čl. 24. st. 1. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji ukoliko ne postupi prema izrečenoj zaštitnoj mjeri kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od najmanje 3.000,00 kuna ili kaznom zatvora od najmanje 10 dana.

Temeljem čl. 18. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji okrivljeniku se izriče zaštitna mjera obveznog liječenja od ovisnosti – opojnih sredstava narkotika, u trajanju do 1 (jedne) godine. Po pravomoćnosti ove presude, okrivljenik će se uputiti na provođenje zaštitne mjere nadležnom tijelu. Temeljem čl. 19. st. 1. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, okrivljenik je dužan postupiti u skladu s izrečenom zaštitnom mjerom, te temeljem članka 24. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji ukoliko ne postupi prema izrečenoj zaštitnoj mjeri kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od najmanje 3.000,00 kuna ili kaznom zatvora od najmanje 10 dana. Temeljem čl. 139. st. 6. Prekršajnog zakona (NN br. 107/07), okrivljenik se u cijelosti oslobađa obveze da naknadi troškove prekršajnog postupka iz članka 138. st. 2. toč. 1. do 4. Prekršajnog zakona

Još jedan primjer rodno uvjetovanog nasilja gdje je okrivljenik dana 10. travnja 2022. godine u 21,30 sati, u obiteljskoj kući u vidno alkoholiziranom stanju ponovio nasilje u obitelji na štetu supruge A. O., u nazočnosti njihovog zajedničkog maloljetnog djeteta R. O. na način da je došao u dnevni boravak te sa poda iz kutije nepospremljenih vitamina uzeo jednu tabletu, te došao do supruge A. O. i nasilno joj u usta ugurao tabletu, pri tom je vrijeđao riječima: "Kravo, neću više čistiti za tobom", što je kod supruge izazvalo osjećaj straha i uznemirenosti, dakle, ponovio nasilje u obitelji prema supruzi u nazočnosti maloljetnog djeteta, čime je počinio prekršaj opisan i kažnjiv po čl. 10. st. 3. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji (Narodne novine br.: 70/17, 126/19), kažnjiv po čl. 22. st. 4. istog Zakona, pa mu se radi počinjenog prekršaja, temeljem citiranih odredbi Zakona uz primjenu odredbe čl. 37. Prekršajnog zakona (Narodne novine br. 107/07, 39/13, 157/13, 110/15, 70/17, 118/18) izrekla ukupna novčana kazna u iznosu od 3.300,00 kuna (slovima: tritisućetrstokuna).

Još jedan primjer iz sudnice gdje je okrivljenik dana 6. rujna 2022. oko 17,20 sati u kući na zajedničkoj adresi u alkoholiziranom stanju počinio psihičko nasilje u obitelji na štetu svoje supruge I. R., na način da je suprugu vrijeđao riječima: "probit ću ti šakom glavu, nabit pizdu na križ, jebo te Bog", što je kod nje izazvalo osjećaj straha i uznemirenosti. dakle, što je počinio psihičko nasilje u obitelji prema supruzi, čime je počinio prekršaj iz čl. 10. st. 1. toč. 3. Zakona

o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 70/17, 126/19, 84/21), kažnjiv po čl. 22. st. 1. cit. Zakona pa mu se temeljem citiranih propisa izrekla novčana kazna u iznosu od 2.000,00 kn (dvijetisućekuna). Temeljem čl. 40. st. 1. u svezi čl. 40. st. 3. PZ-a, okrivljeniku se uračunalo vrijeme provedeno od 08. rujna 2022. u 18,10 sati kada je uhićen, do 09. rujna 2022. godine u 11,00 sati, kao 2 (dva) dana zatvora, odnosno 600,00 kuna (šestokuna) novčane kazne, pa isti ima za platiti još 1.400,00 kn (tisućčetiristokuna).

Zadnji primjer koji ću navesti je okrivljenik dana 21. veljača 2021 godine u Velikoj Gorici ponovio psihičko i fizičko nasilje u obitelji (budući je ranije kažnjavan zbog nasilja u obitelji presudom ovog Suda koja je postala pravomoćna dana 16.06.2020 godine) prema svojoj supruzi R. B., na način da je u večernjim satima došao u stan u vidno alkoholiziranom stanju, te je bez ikakvog povoda vrijeđao i vikao na svoju suprugu R. riječima: "jebem ti mater, marš van, ovo je moje", nakon čega je u ruke uzeo cipelu, te je na istu fizički nasrnuo udarivši je cipelom u predjelu desnog bedra, nakon čega je izašao, zaključavši vrata stana, iako je znao da njegova supruga R. nema ključ od stana, te je ista ostala sama zaključana u stanu više od četiri sata, što je kod iste izazvalo osjećaj straha i osobne ugroženosti, obzirom da se ista boji ostati sama u zaključanom prostoru, te je tokom 22. veljače 2021 godine oko 13,50 sati ponovo počinio psihičko nasilje u obitelji prema supruzi R. na način da je istu u vidno alkoholiziranom stanju vrijeđao riječima: "budaletino, šta sad zoveš sina, izudarati ću i tebe i njega kao budalu i drugo", što je kod iste izazvalo osjećaj straha, uznemirenosti i osobne ugroženosti zbog čega je zatražila intervenciju policije, dakle, ponovio psihičko i fizičko nasilje u obitelji prema svojoj supruzi, što je kod iste izazvalo osjećaj straha, uznemirenosti i osobne ugroženosti čime je počinio prekršaj iz čl. 10. st. 1. toč. 1., 3. i 5. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 70/17. i 126/19.), kažnjiv po čl. 22. st. 1. i 2. istog Zakona, pa mu se temeljem citiranih propisa izrekla kazna zatvora u trajanju od 30 (trideset) dana. Temeljem čl. 40. st. 1. u svezi čl. 14. Zakona o izmjenama i dopunama Prekršajnog zakona, okrivljeniku se uračunalo vrijeme provedeno u zadržavanju po policiji od dana 22. veljače 2021. godine u 14,30 sati do dana 23. veljače 2021. godine u 11,30 sati, kao 2 (dva) dana zatvora, računajući kao 300,00 (tristo) kuna za jedan dan zatvora, pa ima za izdržati još 28 (dvadesetosam) dana zatvora, dok mu se uvjetna osuda primijenjena ranijom presudom neće opozvati niti će se kazna u trajanju od 29 (dvadesetdevet) dana izvršiti, već se temeljem članka 46. stavak 3. u svezi članka 39. stavak 1. točka 1. Prekršajnog zakona, izriče ukupna kazna zatvora u trajanju od 57 (pedesetsedam) dana temeljem čl. 41. u svezi s čl. 44. st. 1., 2., 3., PZ-a, primjenjuje se uvjetna osuda te se kazna zatvora neće izvršiti ako okrivljenik u roku od 12 (dvanaest) mjeseci, ne poćini jedan ili više

prekršaja za koji mu je izrečena ista ili teža kazna zatvora od izrečene. Temeljem članka 16. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji prema okrivljeniku se primjenjuje zaštitna mjera zabrane približavanja žrtvi nasilja u obitelji, supruzi R. B., sa prebivalištem u Z., u trajanju od 3 (tri) mjeseca, na udaljenosti manju od 100 (sto) metara gdje god se ista nalazila. Zaštitna mjera stupa na snagu po pravomoćnosti i izvršnosti presude, a povjerava se na provedbu podnositelju optužnog prijedloga.

U navedenim primjerima vidimo da su kazne za navedena kaznena i prekršajna djela veoma male, te da su mogle nastati vidljivo veće posljedice. Pitanje se postavlja da li zaštitna mjera zabrane približavanja žrtvi nasilja zaista ima nekog učinka te može li se primjenom spomenute mjere zaista žrtva nasilja osjećati sigurno. Iz navedenih primjera koje sam navela i sa kojima najviše imam doticaja na radnome mjestu vidi se da se sudska praksa svodi na izricanje novčanih kazna koje nisu visoke, ali i kada bi bile narušile bi egzistenciju cijele obitelji, a ponajviše gdje su prisutna maloljetna djeca. Te sljedeću sankciju koju imamo u većini slučajeva prisutnu je izricanje kazne zatvora ali pod uvjetom.

Praksa sudova trebala bi se u potpunosti izmijeniti kako bi se rodno uvjetovano nasilje smanjilo, izrečene sankcije moraju biti mnogo strože za ostvarenje društvenog cilja suzbijanja nasilja u obitelji.

7. Zaključak

U ovom diplomskom radu predstavila sam dio sudske prakse koja doprinosi sankcioniranju rodno uvjetovanog nasilja U uvodnom dijelu rada definirala sam što je to rodno utemeljeno nasilje te u kojim se izvorima prava ono adresira. Rodno uvjetovano nasilje je, dakle, „nasilje koje je usmjereno protiv žene zbog toga što je žena ili koje neproporcionalno pogađa žene” te ono predstavlja kršenje ljudskih prava žrtava rodno uvjetovanog nasilja.

Takvo nasilje, a posebice obiteljsko nasilje, veoma je učestalo kako u Hrvatskoj tako i diljem Svijeta. U obitelji bi se svaki član i članica obitelji trebao osjećati voljeno i sigurno, Dosta je žrtava nasilja koje u biti nisu svjesne da su one i njihova djeca žrtve rodno uvjetovanog nasilja zanemaruju činjenicu da su upravo oni žrtve. Imamo žrtve koje ne žele bilo kakvu vrstu nasilja prijaviti policiji zbog nepovjerenja u sustav. Rodno uvjetovano nasilje se često javlja u tajnosti i ostaje neotkriveno zbog straha žrtve od osвете ili zbog stigme povezane s prijavom nasilja unutar obitelji. Hrvatsko zakonodavstvo je prepoznalo taj problem te se unazad nekoliko godina vidi pozitivna promjena u suzbijanju nasilnika te pomoći žrtvama na način da je došlo

do promjene zakonodavstva, otvorenjem savjetovališta za žrtve, osiguravanjem skloništa, te ostale pomoći kako bi se žrtvama pružila odgovarajuća pomoć i sigurnost koje pružaju razne institucije kao što su policija, Centar za socijalnu skrb, javne ustanove.

Međunarodna organizacija Vijeće Europe je jedan od važnih pokretača za suzbijanje rodno uvjetovanog nasilja u europskim državama. Uočavam veliki napredak u ovom području nakon usvajanja Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Države koje je ratificiraju obvezuju se izmijeniti svoj zakonodavni sustav u svrhu ojačavanja prava žrtvi, poduzeti konkretne mjere za prevenciju od nasilja, a sve u cilju kako bi se osiguralo povjerenje i žrtava i građanki i građana u cijeli zakonodavni i institucionalni sustav sprečavanja rodno uvjetovanog nasilja. Također uočavam da se Istanbulska konvencija zalaže da se sudski postupci vezani za sve oblike nasilja provode bez odgađanja, te uz puno uvažavanje prava žrtve. Istanbulska konvencija je na dobrom putu da se smanji broj tragičnih slučajeva, međutim smatram da je to u postojećoj praksi sudova još neizvedivo. Kazne bi trebale biti drastično veće. Većina slučajeva obiteljskog nasilja se prijavljuju kao prekršajna djela gdje su kazne počiniteljima nasilja blage, ali, s druge strane, smatram da Prekršajni zakon pruža veća prava žrtvama nego li je to Kazneni zakon. Najvažniji hrvatski zakonski propisi koji se bave sprečavanjem i suzbijanjem nasilja nad ženama i nasilja u obitelji koji regulira ovo područje je Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji. Ovaj zakon pruža zaštitu ženama i članovima nasilja u obitelji kao poseban oblik te pruža dodatnu zaštitu ženama kao žrtvama te propisuje zaštitne mjere koje bi trebale spriječiti daljnji sukob.

Zaključno, smatram da je potrebno poduzimati sveobuhvatnije mjere od trenutnih da bi se rodno uvjetovano nasilje smanjilo i iskorijenilo. Takve mjere trebale bi uključivati osnaživanje žrtava, educiranje javnosti o štetnosti nasilja, promicanje rodne ravnopravnosti, jačanje zakona i institucija za zaštitu žrtava, te osiguranje pristupa sigurnim skloništim i podršci za žrtve rodno uvjetovanog nasilja i nasilja u obitelji. Ključno je osvijestiti svima u društvu da rodno uvjetovano nasilje nije prihvatljivo i da je odgovornost cijelog društva da se njemu suprotstavi. Naime, samo kroz sustavne napore i reforme sustava zaštite žrtava rodno uvjetovanog nasilja možemo stvoriti sigurno i pravedno društvo u kojem svi ljudi, bez obzira na svoj spol i rod, mogu živjeti bez straha od nasilja.

Izvori

Siniša Zrinščak, Josip Kregar, Duško Sekulić, Slaven Ravlić, Ksenija Grubišić, Dario Čepo, Antonija Petričušić, Mateja Čehulić, „Opća sociologija – s uvodom u sociologiju prava“.. Pravni fakultet, Zagreb, 2020.

Zakon o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Narodne novine - Međunarodni ugovori, br. 3/18)

Opća preporuka br. 35 Odbora CEDAW o rodno utemeljenom nasilju nad ženama kojom se ažurira Opća preporuka br. 19,

<https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Ujedinjeni%20narodi/2018/Opca%20preporuka%20br35%20-2%20izdanje.pdf>

HINA, „Murganić: To vam je tako u braku. Žena vjerojatno ima svoje razloge“, Večernji list, 11. siječnja 2018., <https://www.vecernji.hr/vijesti/kujundzic-milan-nada-murganic-alojz-tomasevic-mara1219306>

<https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/society/20210923STO13419/kako-se-eubori-protiv-rodno-uvjetovanog-nasilja>

Drača F. „Femicid i nasilje protiv žena“, H-ALTER, 09. ožujka 2022.

<https://h-alter.org/ljudska-prava/femicid-i-nasilje-protiv-zena/>

Ljubičić V., Izvješće o radu za 2021.g., 05. svibnja 2023. https://www.prs.hr/cms/posts_all/1/36

Vijesti, Europski parlament, 28.09.2021. godine, dostupno na

<https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/society/20210923STO13419/kako-se-eubori-protiv-rodno-uvjetovanog-nasilja>, 12.04.2022.,

Vesić V., „Hrvatska je na trećem mjestu u EU-u po broju femicida. Samo u zadnja dva desetljeća ubijeno preko četiri stotine žena“, Novi List, 04. rujna 2023.

<https://www.novilist.hr/novosti/hrvatska/hrvatska-je-na-trecem-mjestu-u-eu-u-po-broju-femicida-samo-u-zadnja-dva-desetljeaca-ubijeno-preko-cetiri-stotine-zena/>

Blažinović Grgić J., „Femicid kao najekstremniji oblik rodno uvjetovanog nasilja“, IUSINFO, 18. veljače 2022. <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/femicid-kao-najekstremniji-oblik-rodnouvjetovanog-nasilja-49552>

Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, „Sve što trebate znati o Konvenciji Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji“, 15. lipnja 2022.

https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/Istanbulska_letak_FINAL.pdf

Zloković, J. (2009). „Nasilje nad roditeljima – Obiteljska tajna?“, Rijeka: Grafika Zambelli. D.

Hrabar D., Hlača N., Jakovac-Lozić D., Korać Graovac A., Majstorović I., Čulo Margaletić A., Šimović I., „Obiteljsko pravo“, rujan 2021.

Maja Mamula, Ivana Dijan Plaš: „Tipična žrtva obiteljskog nasilja u RH – sociodemografski profil“, 10. siječnja 2014.

Kuća ljudskih prava Zagreb, „Temeljni izvještaj – prava žrtava u prekršajnim postupcima“, 20. prosinca 2019., dostupno na <https://www.kucaljudskihprava.hr/2019/12/20/prava-zrtavaobiteljskog-nasilja-u-prekršajnim-postupcima/>

Darija Željko, „Procjena prvih deset godina Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji“, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, Vol. 28 No. 2, Zagreb, 2021.

Ured za ravnopravnost spolova vlade RH, „UN Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena“, Biblioteka ONA, Zagreb 2009,

Darija Željko, „Procjena prvih deset godina Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji“, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, Vol. 28 No. 2, Zagreb, 2021.,

V. Grozdanić, M. Škorić, I. Vinja: „Nasilje u obitelji u svjetlu promjena Kaznenog zakona“, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 17, broj 2/2010,

Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, (NN br. NN 70/17, 126/19, 84/21, 114/22)

Kazneni zakon, (NN br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, čl. 176)